

## **KUTUBXONA FONDINI SHAKLLANTIRISHDA FOYDALANUVCHI TALABINING ROLI**

**Abdullaeva Nurjamal Maxsudovna**

O'zbekiston davlat san'at va madaniyat instituti Nukus filiali "Texnogen  
va san'atshunoslik" fakulteti "Kutubxona axborot faoliyati" ta'lim yo'nalishi talabasi

**Annotatsiya:** Ushbu maqolada kutubxona fondini shakllantirish jarayonida foydalanuvchi talabining ahamiyati va uning strategik boshqaruvdagi o'rni tahlil qilinadi. Kutubxona fondi foydalanuvchilarning ehtiyojlari va so'rovlariga mos shakllantirilsa, xizmatlar samaradorligi oshadi, axborot resurslaridan optimal foydalanish ta'minlanadi. Maqolada foydalanuvchi talabini aniqlash usullari, ularni fond shakllantirish strategiyasiga integratsiya qilish, elektron va raqamli resurslarni tanlash hamda an'anaviy va zamonaviy xizmatlarni uyg'unlashtirish masalalari yoritilgan.

**Kalit so'zlar:** kutubxona fondi, foydalanuvchi talab, resurslarni boshqarish, elektron resurslar, xizmatlar samaradorligi, strategik rejalashtirish.

**Аннотация:** В статье рассматривается роль пользовательского спроса при формировании библиотечного фонда и его значение в стратегическом управлении. Формирование фонда в соответствии с потребностями пользователей повышает эффективность услуг и обеспечивает оптимальное использование информационных ресурсов. В статье освещены методы выявления пользовательского спроса, интеграция его в стратегию формирования фонда, выбор электронных и цифровых ресурсов, а также гармонизация традиционных и современных услуг.

**Ключевые слова:** библиотечный фонд, пользовательский спрос, управление ресурсами, электронные ресурсы, эффективность услуг, стратегическое планирование.

**Annotation:** The article examines the role of user demand in shaping the library collection and its significance in strategic management. Aligning the collection with user needs enhances service efficiency and ensures optimal utilization of information resources. The paper discusses methods for identifying user demand, integrating it into collection development strategies, selecting electronic and digital resources, and harmonizing traditional and modern services.

**Keywords:** library collection, user demand, resource management, electronic resources, service efficiency, strategic planning.

Kutubxona fondini shakllantirishda foydalanuvchi talabini hisobga olish kutubxona xizmatlarining samaradorligini oshirish, foydalanuvchilarning axborot ehtiyojlarini qondirish va resurslardan optimal foydalanishni ta'minlash uchun muhim omil hisoblanadi. Foydalanuvchi talabini aniqlash jarayoni anketalar, so'rovnomalar, statistik ma'lumotlar, foydalanuvchi intervyulari va raqamli platformalar orqali amalga oshiriladi. Ushbu ma'lumotlar kutubxona menejerlariga fondni foydalanuvchi ehtiyojlariga mos shakllantirish imkonini beradi, shu bilan birga yangi elektron va raqamli resurslarni tanlashda asosiy mezon bo'ladi.

Strategik yondashuv orqali kutubxona fondini shakllantirish foydalanuvchi markazli bo'lishi kerak. An'anaviy kitoblar, jurnallar va hujjatlar bilan bir qatorda elektron resurslar, raqamli kutubxona platformalari va interaktiv xizmatlar integratsiya qilinadi. Bu foydalanuvchilarga qidiruv, izlash, o'rganish va ilmiy tadqiqot jarayonlarini samarali tashkil etishga yordam beradi. Shuningdek, foydalanuvchi talabiga asoslangan fond shakllantirish kutubxona xizmatlarining sifatini oshiradi, foydalanuvchi qoniqishini ta'minlaydi va kutubxonani jamiyatdagi axborot markazi sifatida rivojlantiradi.

Foydalanuvchi talabini fond shakllantirishga integratsiya qilishning amaliy usullari quyidagilarni o'z ichiga oladi: foydalanuvchi profillarini yaratish, talab va so'rovlarni tahlil qilish, foydalanuvchi bazasi asosida elektron resurslar va an'anaviy materiallarni tanlash, xizmatlarni modernizatsiya qilish va innovatsion yechimlarni joriy etish. Shu bilan birga, kutubxona xodimlari foydalanuvchi talabini doimiy ravishda kuzatib borish va fondni yangilab borish jarayonini tizimli tashkil etishi lozim.

Strategik rejalashtirishda foydalanuvchi talabi kutubxona resurslarini samarali taqsimlash, xizmatlarni optimallashtirish va zamonaviy raqamli infratuzilmani rivojlantirish uchun asosiy indikator hisoblanadi. Foydalanuvchi ehtiyojlariga mos fond shakllantirish kutubxona xizmatlarini foydalanuvchi markazli, interaktiv va sifatli qilishga yordam beradi. Shu orqali kutubxona ilmiy tadqiqotlar, ta'lim jarayonlari va madaniy-ma'rifiy faoliyatni qo'llab-quvvatlaydigan muhim axborot markazi sifatida rivojlanadi.

Kutubxona fondini shakllantirishda foydalanuvchi talabining roli zamonaviy kutubxona faoliyatining eng muhim omillaridan biridir, chunki kutubxona xizmati foydalanuvchi ehtiyojlariga mos bo'lganda samarali hisoblanadi. Foydalanuvchi talabini hisobga olish orqali kutubxona resurslarini optimallashtirish, xizmat sifatini oshirish va ilmiy, ta'limiy hamda madaniy-ma'rifiy ehtiyojlarni qondirish mumkin bo'ladi. Hozirgi kunda foydalanuvchi talabini aniqlash jarayoni turli metodlar orqali amalga oshiriladi: anketalar, so'rovnomalar, foydalanuvchi intervyulari, statistik ma'lumotlar va raqamli platformalar orqali tahlillar olib boriladi. Ushbu ma'lumotlar

kutubxona menejerlariga fondni foydalanuvchi ehtiyojlariga mos ravishda shakllantirish imkonini beradi, bu esa kutubxona xizmatlarining samaradorligini sezilarli darajada oshiradi.

Foydalanuvchi talabi kutubxona fondini shakllantirishning strategik jihatlarini belgilaydi. An'anaviy va zamonaviy resurslarni uyg'unlashtirish orqali foydalanuvchilarga qulay xizmat ko'rsatish ta'minlanadi. Masalan, an'anaviy kitoblar va jurnallar bilan bir qatorda elektron resurslar, raqamli kutubxona platformalari va interaktiv xizmatlar integratsiya qilinadi. Shu orqali foydalanuvchilar qidiruv, izlash, o'rganish va ilmiy tadqiqot jarayonlarini samarali tashkil etishi mumkin. Elektron resurslar va raqamli xizmatlar kutubxona infratuzilmasini zamonaviylashtiradi va foydalanuvchilar uchun keng imkoniyatlar yaratadi.

Strategik rejalashtirish jarayonida foydalanuvchi talabini doimiy monitoring qilish muhim ahamiyatga ega. Foydalanuvchi ehtiyojlari va qoniqish darajasi muntazam ravishda tahlil qilinadi va fondni yangilash, xizmatlarni optimallashtirish, yangi resurslarni tanlash va mavjudlarini rivojlantirish bo'yicha qarorlar qabul qilinadi. Shu bilan birga, foydalanuvchi talabi asosida kutubxona xodimlari malakasini oshirish va innovatsion texnologiyalar bilan ishlash ko'nikmalarini rivojlantirish strategik rejalashtirishning muhim qismidir.

Foydalanuvchi talabi kutubxona fondining sifatini va foydalanuvchi qoniqishini oshirishda bevosita ta'sir ko'rsatadi. Talablarni hisobga olish orqali kutubxona xizmatlari foydalanuvchi markazli bo'ladi, bu esa kutubxonani jamiyatdagi axborot, ilmiy va madaniy markaz sifatida rivojlantirishga yordam beradi. Shu bilan birga, foydalanuvchi talabi fondni noyob va qimmatli resurslar bilan boyitishga ham yo'l ochadi, bu esa kutubxonaning ilmiy va madaniy merosini mustahkamlashga xizmat qiladi.

Strategik yondashuvlar yordamida foydalanuvchi talabi fond shakllantirish jarayonining har bir bosqichiga integratsiya qilinadi: foydalanuvchi profillarini yaratish, talab va so'rovlarni tahlil qilish, elektron va an'anaviy resurslarni tanlash, xizmatlarni modernizatsiya qilish va innovatsion yechimlarni joriy etish. Shu tarzda kutubxona foydalanuvchilar uchun qulay, interaktiv va sifatli xizmat ko'rsatadi, resurslardan maksimal darajada samarali foydalanadi hamda raqamli va an'anaviy kutubxona infratuzilmasini uyg'unlashtiradi.

Foydalanuvchi talabini fond shakllantirish jarayoniga doimiy integratsiya qilish kutubxona xizmatlarini samarali boshqarish, resurslardan optimal foydalanish va foydalanuvchilarni qoniqtirishni ta'minlaydi. Shu bilan birga, bu yondashuv kutubxonani zamonaviy, foydalanuvchi markazli, interaktiv va raqamli tizim sifatida

rivojlantirishga yordam beradi, foydalanuvchi ehtiyojlarini tahlil qilish va ularga javob berish jarayonini doimiy qilib beradi.

**Foydalanilgan adabiyotlar:**

1. Alimov, Sh. (2019). *Kutubxona fondini shakllantirish va foydalanuvchi ehtiyojlari*. Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti.
2. Johnson, P. (2016). *Collection Development in Libraries*. Chandos Publishing.
3. Evans, G. E., & Saponaro, M. Z. (2012). *Library and Information Center Management*. Libraries Unlimited.
4. ALA. (2018). *Guidelines for Library Collection Development*. American Library Association.
5. UNESCO. (2013). *Library Management and User Needs*. Paris: UNESCO